

Obzor.

Listy pro národopis, dějepis, veřejný život, literaturu a umění, zvláště nynějška a vlasti.

Přispěním pp. K. J. Erbena, Karla Štorcha, Václ. Zeleného a jiných

sestavil a vydal

Jaroslav Pospíšil.

V Praze.

Tisk a náklad vydavatelův.

1855.

(2. ? číslo časopisu)

John Franklin a jeho předchůdci

II.

Když Parry plul do ledového moře, hledaje kolem severní Ameriky průjezd do velikého oceanu, vyslána jest z Anglicka i jiná výprava, jež měla po zemi skoumati břehy severní Ameriky a tím prospěti k rozluštění otázky, na kterou plavci samotni posud marně odpověditi se snažili. V čelo této výpravy postaven jest muž, jenž se byl na cestě Buchanově r. 1818 co velitel jedné lodi proslavil podnikavostí a neohrožeností, John Franklin. Dne 23. května 1819 opustil Franklin s průvodci svými břehy anglické a připlul dne 30. srpna po nebezpečné cestě do tvrze Yorku, stanoviska to obchodní společnosti Hudsonské, u vtoku řeky Nelsonu do velikého zálivu Hudsonova. Po krátkém odpočinutí podnikli 9. září cestu k severním břehům, jdouce nejprve k západu do tvrze Chipewyan, kamž dne 20. března 1820 zakusivše nesmírné zimy dorazili. Sem dospěl v červenci i průvodce Franklinův, dr. Richardson, mimo nějž i šestnácte kupeckých cestovatelů k nim se přidružilo, a dne 18. července vypravili se všickni z tvrze Chipewyan, chtěje ještě v dobrém počasí vniknouti až k ústí řeky Měděných dolův (Kupferminenfluss) a tam přezimovati. Než veliké namáhání jejich, aby tam dorazili, bylo marné, prudké mrazy přikvapily a přinutily je zůstatí přes zimu pod 64° 28' severní šířky, nedaleko řeky Měděných dolů, asi 275 hodin ode tvrze Chipewyan. Tu si vystavili chyžici, postříleli mnoho sobů, jejichž masem se živili, a dali si i z tvrze Providence potravu přinesti. Tak přestáli šťastně krutou zimu, a v červnu 1821 opustili své zimní stanoviště, kterémuž dali hlučné jméno „Fort Enterprise“ (Tvrz Podniknutí). Než odpluli, přislíbil Franklinovi vůdce okolních Indianů, že nejdéle do září bude v této tvrzi hojně potravu uloženo, aby při návratu svém těmito pustými krajinami nezahynuli hladem.

Dne 18. července dostali se k ústí řeky Měděných dolů, asi 160 hodin ode tvrze Enterprise; dne 21. pustila se celá společnost na dvou slabých pramicích ze březové kory na šířé moře polární. Moře bylo u prostřed léta bez ledu, proud vody šel k východu; obrátil se tedy Franklin za proudem,

skoumaje břehy mořské až za ústí řeky Hood a za chobot Korunovací (Coronation Bay). Tímto skoumáním však stráveno mnoho času a přece nevypátráno ani zúplna sedm stupňů délky; i seznal Franklin, že na chatrných bárkách nelze by bylo zápasiti se zimou a s ledem, a odhodlal se k návratu, nazvav místo, od kterého se vrátil, Point Turnagain (Vrácení). Po řece Hood zamýšleli do tvrze Enterprise; v řece této však jest mnoho vysokých vodopádů, a nadto byly jejich pramice příliš veliké pro mělkou vodu, i nuceni jsou tedy menší dvě pramice si sbíti.

Dne 1. září byly pramice dohotoveny a pokračováno v cestě. Ale hned s počátku potkali se s nejkruťšími překážkami; prudké vichřice a chumelice pronásledovaly je, a ubozí cestovatelé musili několik dní po sobě na zasněžené zemi leželi, nemajíce ani ohně k zahřání ani dost potravy k občerstvení. Když se však okolnosti nelepšily, musili přece pokračovali ku předu; všickni byli nad míru zemdleli; Franklin sám hladem omdlel. Byl to však jenom počátek horších strastí. Vítr váł tak prudce, že lidé nesoucí pramice často povaleni jsou; pro mdlobu klesající pod svým břemenem, nechali neprozřetelní nosiči porouchaných pramic za sebou — osudný krok, učiněný mimo vůli Franklinovu. Nebo když utmáceni hladem a dlouhým broděním se ve sněhu došli k řece Měděných dolů, stáli v zoufalství u břehů, nevědouce jak by se dostali na druhou stranu. Smělý dr. Richardson vrhl se do řeky, chtě přeplovati, ale zemdlelý byl by utonul a jest vytažen polomrtvý. Konečně upletli pramici z vrbového proutí a natřevše ji dehtem přeplavili se. Však ani tu nebylo ještě spásy. Umoření hladem nemohli než asi tři hodiny cesty denně urazili, nemajíce jiné potravy leč kaši z rozkrájené a uvařené kůže. Konečně blížila se hodina vysvobození — dne 11. října spatřili před sebou tvrz Enterprise. Ale hrozně sklamána jest naděje ubohých poutníků! Tvrz byla pusta, nikde ani duše lidské ani sousta potravy!

Vidouce se tak trpce sklamány v očekávání svém, že by tu našli všeho dostatek, usedli si v zoufalství, nemohouce promluvit ani slova—jen hojné slzy ronily se z umdlených zraků. Když se poněkud zpamatovali, jali se bedlivěji prohledávati dům, i našli několik koží sobových, jež při svém předešlém zde pobytí byli pohodili; našli i něco kostí v popeli. Z toho a z kusů pergaménu, jímž okna místo skla opatřena byla, uvařili si polívku. Nevida tu spásy odvážil se Franklin s dvěma průvodci do tvrze Providence; byli však všickni tak sesláblí, že za šest hodin ušli jen dvě hodiny cesty. Druhého dne spadl Franklin se skály a porouchav se musil se vrátiti do tvrze Enterprise; i dostal se tam leze nejvíce po čtyrech, jeho průvodcové šli dále. V tvrzi Enterprise shledal pozůstalé v úplném zoufalství; ležící na zemi plakali, a sotva že Franklinem přemluveni jsou, aby požili nějaké potravy. Franklin sám byl tak slabý, že stěží s lavice vstati mohl; sobův bylo hojně vůkol, ale nikdo nebyl s to aby ručnici vzal do ruky, natož pak aby mířil a vystřelil! Ale ani tu nepozbyl Franklin statečnosti, domlouvaje svým druhům a slibuje jim vysvobození z těchto strastí. Zatím přišel do tvrze i Richardson, který se s několika druhy u řeky Měděných dolů od Franklina oddělil; ač ničehož nepřinášel, nabyla přece společnost přimnožením tímto lepší mysli. Hepburn, jeden ze

společníků Richardsonových, zastřelil divokou kunu — bylot' první maso po úplném měsíci! Hepburn měl s sebou výtisk sv. písma; z toho předčítal ostatním; to jim bylo jediným pramenem útěchy! Konečně však přišla spása. Dne 7. listopadu zaslechl Franklin vrávoraje ze tvrze, by sebral něco dříví, na blízku vystřelení. Byliť to Indiáni, jež byl vyslaný napřed od Franklina Back s potravou do tvrze vypravil. Šlechtní divochové činili vše sečkoli byli, aby zachovali. život trpícím pocestným. Dne 16. listopadu opustili tento „dům strasti“, jak nyní tvrzi Enterprise přezděno, Indiáni dali jim své střevíce a podporovali sesláblé v chůzi. Brzo přišly jim vstříc i sáně se psy, ježto jim z tvrze Providence poslali. I dostali se šťastně do Providence a do Montrealu v Kanadě. Tat' jest první výprava Franklinova do tajemných krajín severních.

Když Franklin na březích amerických tužil neohroženost svou, nespouštěli Angličané s mysli severozápadní průjezd. Parry, vrátiv se sotva z první cesty své, počal přemýšleti o nové výpravě a dne 8. května 1821 plul již na dvou lodích, Fury a Hekla, od břehův anglických k severní Americe. Na počátku července octl se v úžině Hudsonově, vrazil na hory jedné a zmítán jest prudkými proudy mořskými, až se v srpnu dostali k ostrovu Southamptonu. Hledajícího pak směrem západním průjezd vrhaly jej bouře sem tam, aniž by byl nalezl cesty k západu; přinucen jest jako na první cestě své přezimovati v moři ledovém na jihovýchodním konci půlostrova Melville. I tenkrátě opět uměl čilý vůdce zaměstnávat i bavit lid svůj; mimo hry divadelní provozována jest i hudba a dávány koncerty v pustinách věčného ledu. Též Eskymáci, obývající na břehu, přispívali k jejich vyražení; přicházejíce sami každodenně na lodi zvali plavce k sobě, i chovali se k nim po celý ten čas přívětivě a poctivě.

Teprvé 8. července 1822 bylo lze pomyslit na další plavbu; vyřezán jest pilou průplav v ledu a lodi se hnuly ku předu; ale ihned zastavena jest plavba ohromnými krami ledu, jež proud severní na ně hnál, a za několik neděl dostali se sotva o několik hodin cesty dále. Vida že nemožno plouti ledem, odhodlal se Parry k cestě po pevné zemi. Dne 14. srpna vstoupil na břeh, a již 18. došel k úžině, kterouž dle svých lodí nazval *drahou Fury a Hekla*; leč marně se pokoušeli vjeti s lodmi v účinu tuto. Vyslal tedy Parry několik lidí svých, aby vyšetřili severní břeh; ti došedše asi třicet hodin k západu přinesli zprávu, že se protějšší břeh uhýbá k jihu, okolní moře však že jest celé pokryto ledem. Zatím se přiblížila zima a Parry musil tu přezimovati po druhé. Tenkrátě vysvobození jsou z tohoto zimního žaláře až v srpnu 1823; musili však prvé vyřezati půl hodiny cesty dlouhý průplav v ledu. Parry chtěl i tohoto roku ještě dále pokračovati; ale lékařově odporovali, a Parry se vrátil po půl třetím létě do Angličan, kdež byl pokládán již za zhynulého i s lidem.

Nezdaření dvojí cesty neodstrašilo Parry-ho od dalších podniků; sotva se vrátil do vlasti své, počal chystati se k nové výpravě do těchže krajín; zvláště chtěl ohledati Vjezd prince regenta, jímž doufal dostati se do šírého moře polárního; stejnou dobou měly i tři jiné výpravy vyslány býti, aby se všech stran chopily se zamodrchané otázky. Dne 19. května 1824 plul Parry po třetí do moří polárních s

týmiž loďmi, kteréž na. předešlé cestě s sebou měl, Hekla a Fury. I tenkrát musil přezimovati, zpytoval Vjezd prince regenta a okolní břehy, ale ani tenkrát nepodařilo se mu, vjeti v toužebně očekávané širé moře polární. Pozbyv lodi Fury, ježto byla na břeh vržena a porouchána, vrátil se 31. srpna 1825 do Evropy.

Zatím byly i ostatní tři výpravy vyslány, prohledávající určené končiny. První, vedená kapitánem *Lyonem*, měla doraziti až k místu, od kterého se byl r. 1821 Franklin vrátil; druhé výpravy vůdcem byl Franklin sám, maje vniknouti po břehu mořském od řeky Mackenzie až k úžině Behringově; třetí, řízená *Beechey-m*, plula od západu do úžiny Behringovy. Lyon odplul z Anglicka dne 19. června 1825; dne 22. srpna byl u ostrova Southamptonu a vesloval do úžiny Welcome. Tu povstaly všesky živly proti smělym plavcům: střelka magnetická přestala ukazovati, hustá mlha zakryla jim celou krajinu, ohromné viny zmítaly lodí, a pouze neohrožeností a obezřelostí Lyona i mužstva loď zachráněna. Lyon nazval toto místo Chobotem Milosti Boží ; ale již 12. září uchwáceni jsou novou bouří, v níž i poslední kotvici ztratili. Vrátili se tedy nazpět nepořídívše ničehož.

Druhá výprava, již velel Franklin, vyplula z Liverpoolu dne 16. února 1825, v březnu byla v Novém Yorku, a šla až k Velikému Jezeru Medvědímu, odkud se Franklin pustil bez meškání s několika druhy dolů po řece Mackenzie, aby se přesvědčil o stavu ledu v moři. Dne 14. srpna dostal se až k severovýchodnímu ústí řeky Mackenzie ; před sebou k severu viděl širé moře, z blízkého ostrova bylo viděti jižně Hory Skalnaté. Ohledav krajinu vrátil se ke stanovisku na Velikém Jezeře Medvědímu, kdežto minili přezimovati. Zde vystavena jest budova i nazvána tvrzi Franklinovou; asi šedesáte lidí, Angličanů, Skotů, Kanad'anů, Eskimáků, Indiánů, mezi nimi ženy a děti, slavilo tu hlučně a vesele vánoční svátky. Teprvé 28. června 1826 počal se hýbat' led na řece Mackenzie; pramice jejich pluly po řece až do 3. července. Tu se výprava rozdělila : Franklin se pustil na dvou pramicích k západu se čtrnácti muži; Richardson s desíti též na dvou pramicích k východu. Franklin dospěl 7. července k ústí Mackenzie a 15. byl u řeky Babbage, tu se však octl mezi ledem v husté mhle, i nebylo lze plaviti se dále. Měsíc právě uplynuly byl nejpohodlnějším k plavbě počasím v oněch krajích, a Franklin urazil jenom deset stupňů délky (v těchto stranách 187 hodin). Odtud až k Mysu Ledovému měl ještě deset stupňů ; pustiv naději, že by tam doraziti mohl, obrátil se nazpět na místě, jež *Return-Reef* nazval. Nevěděltě , že *Beechey*, vůdce třetí výpravy, vniknuv úžinou Behringovou do moře ledového, poslal mu naproti pramici, jež 75 hodin odtud západně naň čekati měla. Dne 18. srpna nastoupil Franklin cestu zpáteční a 21. září byl již ve tvrzi po něm nazvané. Richardson byl již dříve se vrátil, vykonav úkol vyměřený — ohledal totiž břeh mořský od řeky Mackenzie až po Mys Bathurst, a vjeda do úžiny *Dolphin and Union*, spatřil ponejprv jiho-západní část kraje, později země Viktoriinou zvaného. Vykonavše tedy aspoň částečně úkol svůj přezimovali všickni ve tvrzi Franklinově a následujícího jara vrátili se do vlasti své.

Kapitán Beechey, vůdce třetí výpravy, byl zatím r. 1825 v květnu opustil Anglicko, plul okolo

Mysu Hoorn, zastavil se na ostrově Otahaiti a na ostrovech Sandwichských, odtud se bral, ke Kamčatce a doplul v červenci 1826 na ostrov Chamisso v Sundu Kotzebueově; sem měl přijít Franklin, kdyby se mu podařilo vniknouti k západu. Smělý Beechey plul pak ještě dále, až náramné kry ledu plavbu zastavily. Poněvadž jeho loď nebyla zřízena k plavbě ledem, musil se konečně vrátiti do sundu Kotzebueova; nejsmělejšího však ze druhů svých, Elsona, poslal s desíti muži Franklinovi naproti. I poštěstilo se statečným těmto mužům vniknouti až za Mys Ledový, k místu jež Končinou *Barrow-ovou* nazvali. Téhož dne však, kteréhož Franklin došel k Return-reefu, 18. srpna, vrátil se Elson do sundu Kotzebueova, tak že by byl Franklin, i kdyby byl v cestě své pokračoval, přece nikoho více nenalezl. Beechey odplul před zimou k jihu, opatřil se potravou a následujícího roku opět vnikl do úžiny Behringovy; nenalezna však žádné stopy po Franklinovi odhodlal se na podzim k návratu do Anglicka, kamž v říjnu 1830 dospěl.

Všecky tyto nešťastné plavby nemohly udusiti podnikavost anglickou. S vytrvalostí, jak se v té míře sotva u kterého jiného národu kdy osvědčilo, pokračovali v cestách na sever. Poněvadž se však o *průjezdu severozápadním* již vůbec pochybovalo, učiněn jest návrh, aby se hledělo k vypátrání severního pólu. V čelo této výpravy postaven jest proslulý Parry, jenž se byl nedávno předtím ze třetí cesty své vrátil. Franklin, jenž na dvou cestách svých poznal povahu končin ledových, vyjádřil se v rozmluvě s Parrym, že se mu zdá možné býti, vniknouti na *saních* až k severnímu pólu, a *Scoresby*, jenž byl r. 1822 skoumal moře gronské, ujišťoval, že na severu viděl velmi rozsáhlé hladké roviny ledu. Anglická admirálita, přijavši návrhy mužů tak zkušených, kázala připravit čluny zcela zvláště zřízené; bylyť 20 stř. dlouhé a 7 stř. široké a co možná silné; stežeň 19 stř. vysoký byl ze dřeva bambusového, lehký, tuhý a ohebný; prostory na potravu, šatstvo a vědecké nástroje zcela nepřístupny vodě. Každý člun měl nésti dva důstojníky, dvanácte sprostých plavců, potravu a jiné potřeby, vůbec 3753 libry. Mimo to vzaly s sebou čtyřvery sáně, aby mohli i po ledě dostati se dále. K Parry-mu připojili se *Clarke Ross* a *Crozier*, oba smělí plavci, kteří později prosluli. Dne 4. dubna 1827 odplul Parry z Anglicka na lodi své *Hekla*, ježto čluny na sever vléci měla; dne 19. byl v Hammerfestu v Norvéžsku, kdežto vzal s sebou osm *sobů* dobře vycvičených. Odtud plavil se za povětrí velmi bouřlivého ke Špicberkům; nejpříznivější počasí k cestě na severní pól však zatím již uplynulo; nahlížeje, že již sotva dojde účelu svého, zůstavil soby za sebou, a se čluny a saněmi bral se dále, opatřen potravou na 71 dní. Na čtyřicet hodin bylo moře hladké jako zrcadlo; když se ale dostali na kraj ledu, shledáno že jest nestejný, tu tlustý tam tenký, na mnoze drsnatý a roztrhaný, tak že velmi bylo nesnadno pokračovali v cestě.

Parry seznał brzo, že bude lépe cestovali v noci a ve dne odpočívali. Byloť ovšem i v noci světlo, ano slunce nezacházelo; ale sníh a led netřpytěly se tak příliš a nevadily očím jako ve dne; také bylo ve dne tepleji a lid mohl mokré šatstvo snadněji osušiti, za to byly v noci husté mlhy velmi nepohodlné. I stávalo se zhusta, že lid ani nevěděł, zdali večer neb ráno. Když večer vstávali z lože

k práci, konali *ranní* modlitby a svlékli noční šat, záležející v látce podšíváné kožichem, i obklékli [oblékli?] šat pocestný, ať byl již suchý neb vlhký; suchý zvlhnul beztoho za chvíli opět. Potom posnídali kakao a kus sucharu i cestovalo se dále. Ale cesta šla velmi zdoluhavě; led byl drsnatý, deště časté, kry ledu se někdy počaly pohybovat, a bylo rovněž nebezpečné býti na nich jako mezi nimi. Dne 25. června začali pouť svou na sever pod $81^{\circ} 13'$, a 29. byli pod $81^{\circ} 23'$, vnikli tedy za 4 dny jen asi o $2\frac{1}{2}$ míle dále k severu. Nepříznivý tento výsledek tajili důstojníci lidu, aby mu neodňali odhodlanosti; věděliť arci, že až k pólu nevniknou, snažili se však dojít aspoň k 83° , poněvadž v tom případě byla plavcům od vlády slíbena odměna 1000 liber sterlinků, čehož ale tito nevěděli. Chování plavců bylo příkladné; přes náramné namáhání, hrozný déšť, hustou mlhu a často strašnou chumelici byli vždy bodré mysli, divíce se jen, že trvá tak dlouho, než se ten $83.$ stupeň objeví. Dne 22. července byli pod $82^{\circ} 43' 5''$, dne 26. však pod $82^{\circ} 40' 23''$, byli tedy hnáni zpět, ač pracně se dobývali k severu. Hnalťe prudký vítr od severu a kry ledu šly k jihu. Tu viděl Parry, že není naděje dostat se dále. I dal lidem svým den k odpočínutí, jsa odhodlán navrátit se. Byl vnikl až k $82^{\circ} 45'$ sev. šířky; než všecka obezřelost a neohroženost velikého plavce, všecka obětovnost lidu jeho byla marna, tajemný pól nebyl objeven. Vrátil se do Anglicka a od té doby nepodnikl žádné plavby na sever.

Zatím přemýšlelo se v Anglicku opět o průjezdu severozápadním. Kapitán *Jan Ross*, jenž byl r. 1818 nešťastnou cestu do moře ledového konal, odhodlal se po dlouhém odpočínutí k nové plavbě. Poněvadž ale první cestou svou pozbyl důvěry vládní, nemohl se spoléhat na podporu její; za to se mu dostalo přízně bohatého soukromníka, *Felixa Boothy*, jenž k tornu konci přispěl 17.000 liber ster. (asi 170.000 zl. stf.), Ross pak sám obětoval k tomu 3000 lib. Koupil parní loď *Victory*, vzal s sebou lékaře a 19 plavců i odplul 23. května 1829 z Temže; s ním i bratovec jeho *Jakub Clarke Ross*, jenž si byl od r. 1818 na rozličných cestách získal pověst vzdělaného a smělého plavce. Ross měl s sebou potravu na tisíc duší, zásobu uhlí, oba čluny, jež měl Franklin na druhé cestě své, a malou loďku *Krusenstern* zvanou. Velmi záhy ukázalo se, že se parník *Victory* nehodí do té plavby; ztratil přední stežeň v bouři a musil v Holsteinburgu na Gronlandě býti opraven. V srpnu doplul Ross do sundu Lancasterského a navštívil břeh, na kterém loď *Fury* na cestě Parry'ho se rozbila; i našel tu ještě potravu zůstavenou po ní v dobrém stavu; po lodi samé však nebylo stopy. Potom plul do *Vjezdu prince regenta*, pustil se k jihozápadu, skoumal mnoho chobotův a úžin, až se 1. října pod 70° sev. š. a 90° záp. délky octnul před neproniknutelnou hrází ledovou. Zde musil tedy přezimovati. Neznámou posud zemi tuto nazval po bohatém příteli svém *Boothia Felix*. Zde navštěvován jest Ross od Eskimáků, od kterých se dověděl, že asi dvacet hodin cesty k jihozápadu dvojí velké moře se prostírá, jen úzkým kusem země od sebe oddělené. V dubnu cestoval Ross do krajiny té a přesvědčil se o pravdě slov jejich, že krajina severní spojena jest s jižní dvojím pohořím, až osm hodin cesty širokým. Navštíviv tuto krajinu podruhé ohledal toto *okřídli Boothské*

(Boothia Isthmus) a skoumal západní břeh až po 99° záp. délky, tedy jen 120 hodin od místa, ku kterému byl Franklin vnikl na první cestě své.

Mnohem znamenitější stala se však tato cesta Rossova nalezením *magnetického severního pólu*. Clarke Ross jal se totiž v létě 1830 vyměřovati břeh na 23 hodin k severozápadu a přišel až na 5 hodin k místu, ježto dle jeho výpočtu magnetickým polem býti musilo; neměl však tenkrát potřebných matematických strojů s sebou. V následující zimě činil mnohá magnetická pozorování a určil lépe polohu magnetického polu. Dne 27. května 1831 vydal se na cestu k onomu místu a 1. června byl již na severním magn. polu. Radost šťastného cestovatele těžko vypsati! „Bylo nám téměř,“ píše, „jako bychom byli vše již vykonali, proč jsme tak zdaleka přišli, jako by cesta naše se všelikými strastmi byla u konce a nám nezbývalo ničehož leč vrátiti se domů a býti blaženými.“ V této krajině magnetického polu jest břeh velmi nízký, vyvyšuje se ale asi půl hodiny do země znenáhla v pahorky asi 60 stf. vysoké. Příroda nepostavila pomníku na místo, jež učinila střediskem jedné z nejtajemnějších sil svých. Ross vztýčil tu praporek anglický a prohlásil severní pol za majetnost Velké Británie. Nemajíce prostředků po ruce, nemohli, jak si přáli, vystavěti zde vysokou pevnou pyramidu, nýbrž přestali na pahrbku, jež učinili z vápence a do něhož dali plechovou skříňku s listinou, ve kteréž vypsán jest děj nalezení polu a výsledek vědeckých pozorování na tomto místě. Clarke Ross přiblížil se k polu až na minutu, neboť odchylka magnetické střelky ukazovala na místě 89° 59', scházela tedy jen jedna minuta. Magnetický tento pol leží na východním břehu země Boothia Felix, kde se úžina *James Ross* s mořem *Krále Viléma* schází. Když částka plavců konala s mladším Rossem znamenitou pouť k magn. polu, byla ještě loď *Victory* v přístavu Felix ledem zatarasena, a teprve na podzim 1831 podařilo se jim dostat ji ven. Ale všeliké namáhání oplouti východní konec Boothie bylo marné. Také nebylo naděje, že by porouchanou *Victory* zachránili, a poněvadž neměli potravy jen do června 1832, byli nyní v hrozných těchto pustinách u velikém nebezpečství. Jediná jejich spása záležela v tom, aby se dostali na břeh, na kterém se *Fury* rozbila a kde bylo ještě něco potravy zůstaveno. I pustili se po pevné zemi a ušedše sto hodin cesty po zemi a drsnatém ledě dostali se utmácení hladem a namáháním na žádoucí břeh. Zde si vystavili chyžku a živili se zásobami po *Fury* tu zůstavenými. S ostrova *Leopoldova*, na kterýž se odsud odebrali, aby okolní krajinu prohlédli, spatřili, že Vjezd prince regenta, dráha Barrow-ova i sund Lancasterský jsou pokryty ledem; tuhá zima byla přede dveřmi i nezbývalo tedy leč vrátiti se na břeh, kdež si byli chyžici vystavěli. Teprve v červenci 1833 vydali se na cestu, hledajíce východ ze Vjezdu prince regenta. Tenkrát našli plavnou vodu, pluli 25. srpna *Vjezdem Navy-Board* zvaným a spatřili třetího dne nenadále v dálce loď, která však po větru k jiho-východu plula. Brzo potom spatřili druhou; i ta plula dále a nebylo naděje že by si jich všimla. Tu však se vítr najednou zcela utišil a cizí loď spatřivši je poslala k nim člun. Loď, která je šťastně našla, byla *Isabella* z Hullu, na kteréž byl Ross sám r. 1818 svou cestu konal! Mužstvo

Isabelly nechtělo ani věřili, že by to byl kapitán Ross s lidem svým; v Anglicku se pokládal již dvě léta za mrtvého. Obapolná jich radost byla tedy nesmírná. Ross i jeho lid tak zhubeněli, že se více kostlivcům z hrobu povstalým než živým lidem podobali ; zvykše si již ode čtyr let odpočívali na sněhu nebo na skále nemohli nyní ani spáti na pohodlných ložích, jakých se jim dostalo, a Ross sám vypravuje o sobě, že nemohl nikterak usnouti v posteli a musil si lehnouti na lavici. —Dne 19. října 1833 byl Ross po více než čtyrleté nepřítomnosti opět ve vlasti své. Ra-dost z návratu jeho byla náramná. Neboť ač nenalezl severozápadního průjezdu, určil přece polohu magnetického polu, Boothia Felix byla odkryta. Mimo tři muže vrátila se celá výprava nazpět. Neohrožený Ross obdržel od parlamentu 5000 lib. ster., i mužstvo jeho odměněno.

Dlouhá nepřítomnost kapitána Rossa vzbudila v Anglicku obecné obávání, aby nezahynul v oněch osudných krajích, které již tolik statečných mužů pohltily. Vláda anglická ustanovila vyslati výpravu po zemi k vyhledání jeho ; za vůdce jejího nabídl se kapitán *Back*, jenž byl průvodcem Franklinovým na první cestě a nyní spěchal z Italie domů, aby se postavil v čelo výpravy. V únoru 1833 plul Back do Ameriky, provázen schopným lékařem a přírodovědcem Dr. Ringem a třemi plavci; ostatní lid měl býti vybrán ze zkušených kanadských lovců. Cesta byla mu od admirality vyměřena. Od Velikého Jezera Otročího měl se dáti k severovýchodu, aby dospěl k Veliké řece Rybí (nyní řekou Backovou zvané) a po té se dostal do moře polárního. Na břehu řeky měl vystavěti dům k přezimování, pak ale řeku samu vyskoumati, plouti až do moře, při ústí řeky postavili znamení, jež by zdaleka viděti bylo, a zůstaviti tam písemní zprávu, že zjara přijde opět. Mimo to nařízeno mu, aby v zimě dal zhotoviti dva čluny, způsobilé k plavbě po moři ledovém, a na těch aby plul až ku břehu, na němž Fary rozbita, tedy až do Vjezdu prince regentu. Na břehu, zvláště pak v úžině Fury a Hekla, pakli by tam přišel, měl bedlivý pozor dáti, jsou-li tam jaké stopy po Rossovi ; setkali by se s Rossem ještě před oním Vjezdem, měl se ihned obrátiti a vzíti jej s sebou do některé osady společnosti Hudsonské. Na všecken způsob ale měl se v polovici srpna zpět vrátiti, aby v čas byl v zimním bytu svém. Zdálo-li by se mu však prospěšné, aby budoucího léta opět na cestu se vydal, dáno mu k tomu dovolení. Když ale v říjnu 1833 Ross do Angličan se vrátil, poslány jsou Backovi co nejspěšněji nové rozkazy, aby skoumal hlavně severovýchodní břehy.

Dne 8. srpna přišel Back do tvrze *Resolution* nad Velikým jezerem Otročím. Tamější Indiáni zrazovali mu nebezpečnou plavbu po Velké řece Rybí, jejížto běh však sami dostatečně neznali, a chválili mu *Malou řeku Rybí*, jejíž břehy prý jsou stromovým porostlé a poskytují hojnost divokého ptactva. Dne 11. srpna počal Back plavbu svou po Velikém jezeře Otročím a plul podle břehů, jež tu až 1200 stf. vysoké jsou a strašně v jezero pohlízejí. Dne 19. dostal se do řeky Hoar-frost, vedoucí z Velikého jezera Otročího do jezera Aylrnerského; přepluv mnoho malých jezer, říček, vodopádů a peřejů spatřil před sebou 26. srpna rozsáhlou hladinu jezera Aylmerského. Odtud vyslal k severu a severo-východu čtyry muže, aby hledali Velikou řeku Rybí; i našli ji následujícího dne, kdežto ji

byl již i Back nalezl, ana vytéká z jezera Sussexu. Dne 31. srpna počal plavbu po Veliké Rybí (Backově) řece. Na jezeře *Mošusových Volů* dostal se do velmi nebezpečných peřejů, na které jeho čluny příliš slabé byly; proto se dal na zpáteční cestu. Kanadští veslaři řídili porouchaný člun velmi obratně; avšak urazivše kus cesty musili dále se bráti pěšky po ostrém kamení a příkrých skalách, kde jediný křivý krok mohl smrtí býti zaplacen. Krajina okolní byla pustá, kamenitá, jen sem tam pozorovali hnědý neb tmavozelený mech, ale i ten byl vyprahlý; byltě to obraz hrozné pustoty. Cesta touto krajinou byla náramně trapná. Nesčíslná hejna much zatemňovala den zvláště v úzkých údolích a močálovitých místech; každý nepříkrytý díl těla byl jimi poset, létaly do úst a do nosu a píchaly velmi ostře. Z tváří ubohých pocestných tekla krev, bolest pálila jako oheň a způsobovala závrať. Kdekoli se zastavili, což se musilo často činiti, vrhli se ubozí tváří na zem a naříkali bolestí. Zatím byl jeden úředník společnosti Hudsonské vystavěl nad Velikým jezerem Otročím zimní byt, jenž jest nazván *Fort Reliance* (Tvrz důvěry). Ale i Tvrz důvěry stala se jím příbytkem hladu a bídy. Již po dvě léta poskytoval lov jen málo kořisti. Ptactvo opustilo krajinu, odletěl do vzdálených lesů. Zástupy hladových Indiánů přicházely tam hledající potravu, a utrápení Evropané spatřili tu obrazy hrůzy, jakéž jen nejstrašnější bída zplodili může. Otec indiánský zabil ženu i děti své a kouřící se ještě maso jedl! Mužové zoufale patřili před sebe, matky hleděly ukonejšiti plačící děti, které neustále o potravu křičely. Při tom vystupovala zima až na 50° R. Lidem praskala kůže, suché dříví pukalo. Dne 25. dubna dostal Back zprávu, že se Ross vrátil do Anglicka. Jediným úkolem jeho bylo nyní vyšetření severního břehu. Zakopav zbytečnou potravu do země a zatarasiv tvrz plul opět k severu, a 1. července byl již u jezera Mošusových Volů, od kteréhož se vloni vrátiti musil. Plavba po Velké Rybí řece byla opět velmi nebezpečná; 28. července připlul k jezeru Franklinovu, dověděl se od vlídných Eskimáků, že jest na blízku moře, i dostal se k němu u Mysu Victoria. Tu našli tedy ústí Velké Rybí řeky, kteráž ve svém křivolakém, prudkém, asi 110 zeměp. mil obnášejícím běhu protéká krajinu tak neúrodnou a pustou, že na celém břehu jejím ani jedinkého stromu nebylo viděti. Tvoříc v celém běhu svém neméně než 83 vodospády a peřeje padá pod 67° sev. š. do moře. Backovy pokusy plouti po tomto moři nezdařily se. Ohledav choboty *Irby* a *Mangles* nalezl led k východu i západu; úmysl svůj, vniknouti po zemi neb po moři až ke končině návratu (Point Turnagain) musil pustiti mimo sebe. Dne 27. září byl již opět ve tvrzi Reliance, v březnu pustil se k jihu a vrátil se na podzim 1835 do Angličan.

Než neodpočíval Back dlouho po cestě tak namáhavé. Zeměpisecká společnost v Londýně pokládala za prospěšné vyšetření úžiny Zmrzlé č. Frozen Strait, ježto spojuje Frozen Canal s chobotem Repulse, a způsobila, že vláda tam vyslala loď Terror, jejíž velitelství svěřeno jest Backovi. Dne 14. června 1836 odplul se 72 muži z Temže, a byl ku konci července v dráze Davisově; ale tu se počíná opět nepřetržená řada nebezpečností, led, mhla, Eskimáci. Teror

zamrznuł a byl metán s horou ledu sem tam; přezimovavše spěchali domů, nepořídívše tenkrátě ničehož. Později byla táž loď určena k věcem ještě větším: s Clarkem Rossem plula do jižních moří ledových a později s Franklinem do dráhy Lancasterské.

Následujícího roku, 1837, počali dva podnikaví úředníci společnosti Hudsonské, *Dease* a *Simpson*, ohledávati onu částku severního břehu, ježto ležela mezi nejzápadnějším místem, ku kterémuž došel Franklin r. 1825, a nejvýchodnějším, kteréž dosáhl vyslaný od Beechey-e Elson; vzdálenost ta obnášela asi 80 hodin cesty, čímž vědomosti zeměpisné o těch krajích rozšířeny znamenitě. I v následujících letech 1838 a 1839 pokračovali v cestách svých vyšetřující krajinu od ústí řeky Měděných Dolův až po zemi Boothia Felix.

V následujících letech konal James Clarke Ross cesty své v jižním moři polárním a výsledky jejich byly znamenité. Šlechetného zápalu těmito plavbami vzbuzeného užil starý Barrow, jehož podnikavý duch byl k cestám na sever první podnět dal, aby způsobil novou výpravu k vyhledání severozápadního průjezdu. Lodi *Erebus* a *Terror*, které se právě z jihu vrátily, daly se a malými útratami k nové plavbě přichystati, každá jest opatřena parním strojem a Archimedským šroubem. Vedení této výpravy svěřeno jest proslavenému Franklinovi, veliteli Ereba; *Terroru* velel Crozier, jenž se též byl statným plavcem osvědčil. Franklin opustil Temži 26. května 1845; 26. července spatřila je naposledy loď prince of Wales pod 74°48' sev. šíř. a 66° 13' záp. délky. Utkvěly tehdy obě lodi na ohromné spoustě ledu, čekající, až roztaje led prostírající se po chobotu Baffinově, aby se lodi hnuly ku předu; tu doufaly že vplují v úžinu Barrowovu. Všecko bylo na obou lodích v nejlepším pořádku; od té doby nebylo o nich nic více slyšeno.

Admiralita londýnská dala Franklinovi určité rozkazy o cestě, kterou měl vykonati. Měltě co nejrychleji dospěti do chobotu Baffinova a do sundu Lancasterského, jež prý nepochybně nebudou ledem pokryty; odtud prý nebude nemožné dostati se na ostrov Melville; i zbývající ještě cestu asi 200 zeměp. mil mezi tímto ostrovem a úžinou Behringovou že bude snad moci bez překážky vykonati. Nařízeno Franklinovi zřejmě, aby nemařil času vyšetřováním částek mořských, ježto souvisí s drahou Barrowovou, nýbrž aby hnal bez přestání ku předu, až by se dostal k Mysu Walkeru, asi pod 74° 15' sev. š. a 98° záp. délky. Tu měl nasaditi vše, aby se západním a jižním směrem dostal k úžině Behringově. Tato částka moře polárního poskytuje prý nejvíce naděje, že se tam nalezne průjezd do Tichého moře; měla-li by se však tato cesta nemožnou ukázati, raděno Franklinovi, aby vyšetřil vodu mezi Ostrovy Devonem a Cornwallisem, zdali by snad tam nebylo lze nalézti lepší cestu do širého moře. Admiralita ukazovala zvláště na to, že země ležící severně od pevniny americké mohou sahati nanejvýš až k 240° vých. délky, poněvadž západně odtud nebylo nikdy viděti zemi. Raděno mu, aby Eskimakům příliš nedůvěřoval, obě lodi vždy při sobě držel, a čas po čase házel láhvice do moře, v nichž by byly papíry se zprávami o vědeckých výsledcích cesty jeho. Na tuto veledůležitou výpravu opatřeny jsou lodi hojně všelikými zásobami na tři léta;

na obou lodích bylo 138 mužů.

Tři léta však uplynula, aniž by bylo slyšeti o Franklinovi; ani nejnepatrnější zpráva o něm nevnikla do Evropy. Domnívajíce se, že někde v ledě uvázl, usnesli se v Anglicku vyslati lodi k jeho vysvobození, neboť se nepochybovalo, že jest posud živ. Vláda vyslala tři výpravy najednou. První měla od západu, tedy z úžiny Behringovy v moře ledové vniknouti; druhá měla jíti po řece Mackenzie a ohledati moře mezi jeho ústím a řekou Měděných dolů; třetí měla plouti sundem Lancasterským a drahou Barrowovou přímo k západu. Tak se počaly cesty k vyhledání Franklina; ježto od r. 1848 až podnes zřetel celého vzdělaného světa k sobě obracely, i ačkoliv neohroženého onoho reka nezachovaly, však vedly přece konečné k žádanému po tolik věků výsledku — k nalezení průjezdu okolo severní Ameriky, *průjezdu severozápadního*.

První výpravu vedl kapitán *Moore* na lodi *Plover*, s kterouž 1. ledna 1848 opustil Sheerness, plul však příliš zdlouhavě, aby se byl dostal ještě r. 1848 do moře ledového. Přezimovav na Kamčatce plul následujícího roku do dráhy Behringovy, a dospěl 14. června do sundu Kotzebue-ova, kdežto se s nim spojila druhá loď *Herald*, řízená kap. Kelletem; k nim se pak připojila třetí, již velel Robert Shedden, jenžto v Číně slyšev o tomto podniknutí chtěl míti účastenství ve šlechetném díle. Tyto tři lodi opustily sund Kotzebue-ův 18. července, pluly až k 70° sev. š. podle břehu, pak se pustily k severozápadu, nemohly však pro led vniknouti dále, než k 72° 51' sev. š. V posledních dnech srpna byly všechny opět v sundu Kotzebue-ově, kde *Plover* přezimoval, any obě ostatní pluly k jihu. Zprávy o Franklinovi nedostalo se jim nižádné, ač dva čluny od *Ploveru* vyslané vnikly až k ústí řeky Mackenzie.

Druhou výpravu, vyslanou r. 1848 k vyhledání Franklina, vedl druh někdy Franklinův na první cestě jeho, dr. Richardson. Nařízeno mu, aby bedlivě ohledal břeh mořský mezi řekami Mackenzie a Měděných dolů, aby na více místech postavil znamení, jež by zdaleka bylo viděti, při těch aby zůstavil v lahvicích zprávy Franklinovi a zakopal potravu. S Richardsonem vypravil se tenkrát rovněž slovutný poutník dr. Bac, jenž byl r. 1846 konal cestu v oněch krajinách od tvrze Churchill při chobotě Hudsonském až k chobotu Repulse, a odtud k okřidlí, jež spojuje poloostrov Melville se severním cípem Ameriky. Pak se vrátil k chobotu Repulse, přezimoval tam v chatrči kožemi pokryté, již nazval tvrz *Hope* (Naděje); na jaře 1847 podnikl pak odtud druhou cestu a vnikl až k samé úžině Hekla a Fury. Takový muž byl ovšem důstojným průvodcem Richardsonovým. Dne 15. června vyšli Richardson a Rae z Cumberland-house, a brzy potom sešli se s Bellem, úředníkem hudsonské společnosti, a vzavše s sebou horníky a sapéry dorazili po řece Mackenzie k moři ledovému. Od Eskimáků, s kterými se tu a jinde potkávali, slyšeli, že neviděli ani Franklina ani jaké stopy po něm. Plující k východu zastiženi jsou již 22. srpna tuhými mrazy a chumelicemi, a s velikými nesnázemi pluli dále. Když ale porouchané čluny další plavbu v tomto počasí nebezpečnou činily, musili je opustiti a po zemi cestovati do tvrze Confidence nad Velkým jezerem

Medvědím. Břeh mezi řekami Mackenzie a Měděných dolů byl ovšem vyšetřen, ale po Franklinovi nikde stopy. Poněvadž na této plavbě člunův pozbyli, vrátil se Richardson do Angličan, pozůstaviv Rae-mu další vyšetřování. Když tedy v červnu 1849 led řeky Dease se hnul, nastoupil Rae se šesti dobrovolníky novou plavbu, velmi obtížnou pro náramné kusy ledu. Dne 14. července dostali se po řece Kendallu do moře; přišedše ale k místu, kde minulého roku čluny své zůstavili, shledali je pokažené od Eskimáků, kteří chtějí si vzít kovové částky z nich dříví jejich téměř zničili. Rae čekal nyní blíže mysu Krusensternova, chtě vyšetřovati břeh, až led odejde, což se však po celé léto nestalo. Ku konci srpna, když již opět zima se hlásila, vrátil se nazpět.

Touž dobou, když Richardson a Rae po zemi skoumali břehy severoamerické, hleděl proslulý kapitán Clarke Ross od východu přispěti ku pomoci Franklinovi. Na výpravu tu dány jsou mu dvě lodi, Enterprise, již velel Ross sám, a Investigator, pod kapitánem Bird-em ; na každé bylo 70 mužů. Dne 12. června 1848 vypluli z Anglicka a měli přímo vplouti do dráhy Barrow-ovy, bedlivě skoumati břehy její jakož i dráhy Wellingtonovy a pak vyšetřiti pobřeží mezi mysy Clarence a Walker. Plavba Rossova byla s počátku šťastna ; 12. července byl již v Uppernavicku v Gronsku, pluje pak dále k severozápadu dověděl se od lovců velrybích, že tohoto roku žádná loď nemůže se dostat k západní straně chobotu Baffinova, poněvadž pevná hráz ledová tam stojí. Plul tedy s velikými nesnázemi k severu, dostal se pod 75° 30' sev. š. a 68° záp. d. do volné vody, navštívil choboty Ponds a Possession, vyhazoval každého dne soudky z lodi, v nichž obsažena byla zpráva o jeho cestě, ale po Franklinovi nikde ani stopy. V mlhavém počasí kázal střílet, v noci pouštěl rakety a modrá světla, i plul stále blízko země. Za mysem York zvaným vrazil na hroznou hráz ledovou; plul tedy k severu do dráhy Barrow-ovy, ohlédal její břehy a našel dráhu Wellingtonovou ledem zcela zatarasenou. Dne 11. září doplul k přístavu Leopoldovu (Port Leopold); zde přezimovali. V zimě kázal Ross nachytati do pastí mnoho lišek, kterými dány jsou měděné obojky s návěští, kde jsou lodi Rossovy. Následujícího léta dal v přístavě Leopoldové vystavěti dům, v němž zůstavil paliva a potraviny na rok, aby jich Franklin užiti mohl, kdyby se tu snad octnul. Snaživ se pak marně vniknouti západně až k ostrovu Melville odhodlal se k návratu. Ale zatím se opět dostavilo zimní počasí a led byl již opět 15 coulů tlustý. I pouštěl již Ross naději, že by se ještě téhož roku vrátil, když najednou led, kterýmž byli obklíčeni, asi padesáté hodin cesty obnášející, hnul se k východu a pudil lodi podle jižního břehu sundu Lancasterského ; odtud pluli na západní břeh chobotu Baffinova až k chobotu Ponds, kdežto jedním rázem celá spousta ledu v nesčíslné kousky se rozdrobila. Tak se dostali bez překážky nazpět, nic podstatného nevyřídívše.

Když pak tyto výpravy všechny s účelem svým se minuly, Franklina nikde nenalezše, vzbuzena jest šlechetná horlivost u veškerém Anglicku, aby se vše nasadilo k vyhledání statných druhů Franklinových. Mužové zkušený v plavbě po mořích severních domnívali se, že Franklin se svými druhy posud žije ; neboť byl potravou na tři léta hojně opatřen, a mohl jí i čtyři léta vystačiti; ano

mohli rozmnožit zásoby své i lovem, poněvadž každého jara stáda Boba jdou z pevniny na zemi Wollastonovu a Viktoriinu, kdežto jest i mnoho ptactvo. viděti. V tomto přesvědčení vydáno z Anglicka i z Ameriky mnoho lodí se zkušenými plavci, z nichž jen přední tuto uvedeme. Obecná nadšenost objevila se v náramné výpravě, jež r. 1850 na sever poslána jest: neméně nežli 14 lodí plulo do moře polárního, 10 dráhou Barrowovou, 4 drahou Behringovou, z nichž tři vyslány od soukromníků. Z lodí odeslaných drahou Barrowovou nejznamenitějších výsledků dobyla Lady Franklin, vypravená od šlechetné manželky pohřešeného, vedená zkušeným lovcem velryb Penny-m a provázená lodí Sophy. Penny chtěl vplouti do sundu *Jones*, který však ledem byl zatarasen, a pustil se tedy do průlivu Wellingtonova, kamž 24. srpna 1850 dorazil. Jenom o den dříve byl tu kapitán Ommaney z výpravy kapitána Austina a našel na mysu Riley a na ostrově Beechey stopy Franklinovy, jež Penny dále sledoval. Na obou těchto místech, ležících na východním konci průlivu Wellingtonova, nalezeno jest plátno na vesla a provazy, jakých se užívá na královských lodích anglických, dále pak kosti z volů, skopců a prasat, konečně pět kamenných hrází v podobě kruhů, a uprostřed každého kruhu dva neb tři ploché kameny. Tyto kamenné kruhy byly patrně základem stanů a ploché kameny uprostřed podkladky nástrojů, jichž se užívá při magnetickém pozorování. Taková pozorování pak měl Franklin z rozkazu ministerského konati 29. srpna 1845 a byl tedy nepochybně onoho dne v těchto místech. Ze všeho však bylo patrné, že na tomto místě nepřezimoval, a zimní stany jeho nalezeny jsou uvnitř ostrova Beechey ; tu našel Penny 700 prázdných schránek na maso, kousky papíru, jeden, na němž bylo napsáno navedení k meteorologickému pozorování, psané od kapitána Fitzjames-a, a druhy podepsané vlastní rukou lékaře M'Donalds ; dále našel tři hroby, ve kterýchž dle nápisů odpočívali dva plavci z *Terroru* a jeden z *Erebusu*, z nichž poslední umřel 3. dubna 1846. Z hlubokých stop, které sáně po sobě zůstavily, soudil Penny, že Franklin opustil krajinu pozdě v létě, kdežto sníh byl již z části roztál. Nalezli dále kovárnu, pozorovatelnu, velkou chyži na ptáky, okolo které mnoho kostí rozházených svědčilo, že musili býti šťastní lovci. Z toho se dalo vysvětliti, že Franklin s lidem svým za celý čas přezimování, jež zajisté nejméně půl léta trvalo, potřeboval jenom. 700 porci masa, což není ani desetinou toho, co mu na rok bylo vypočteno ; veztl s sebou na tři léta 24.000 porci masa ve zvláštních schránkách. Že se tu mužstvu zle nedařilo, vysvítilo již z toho, že v chyži na ptáky udělali pěknou podlahu, vykládanou pestrobarevným kamením. Z některých okolností soudil Penny, že Franklin odplul u veliké rychlosti, neboť byly mnohé věci na místě zanechány, ježto plavcům nebyly bez ceny : v chyžici ptačí zastavena jsou železná kamna, v kovárně spodek kovadliny a dva pytle uhlí; mimo to byly provazy, jimiž byla plátěná střecha na kamenných kruzích upevněna, uříznuty a ne odvázaný. Nepochopitelno jenom, že Franklin nepozůstavil po sobě žádných zpráv v měděném cylindru, jak mu nařízeno bylo. Brzo potom jal se Penny činiti přípravy k přezimování v chobotě Assistance blíže jihozápadního konce průlivu Wellingtonova. Přestáv šťastně zimu začal na

jaře 1851 jízdy na saních k severu a dostal se až k místu, kde se průliv Wellingtonův obrací k západu: tu spatřil před sebou moře otevřené, do kterého však nemaje lodí pustiti se nemohl; obrátil se tedy ač s těžkým srdcem nazpět.

V blízkém spojení s plavbou Penny-ho byla výprava Austina a Ommaney-ho na čtyřech lodích, nejsilnější ze všech, jež r. 1850 z Anglicka vypluly; bylať to výprava, jež našla stopy Franklinovy a přezimovala zcela blízko Penny-ho na ostrově Griffith. Než ačkoli kapitán Austin projel na saních okolní krajiny, a ačkoliv i kapitán Clintock přišel na takové vyjíždě až na ostrov Melville, nejzazší meze posavadních známostí o těch krajích, nebylo tam nikde stopy po Franklinovi.

S mnohem skvělejším prospěchem potkala se po tuhém zápase ona výprava, ježto r. 1850 vyslána jest drahou Behringovou do moře polárního : padlť jí slavný los, rozlušiti otázku, kterou po více než tři sta let nejslavnější plavci se zanášeli, marně odpověď na ni hledajíce — *nalezla totiž průjezd severozápadní*. Čtyry lodi vyslány jsou v tu stranu, Herald pod kapitánem Kellettem, Plover pod Moorem, Enterprise pod Collinsonem a Investigator pod M'Clurem. Poslední byl podřízen s lodi svou kapitánovi Collinsonovi; když se však tento v létě 1850 vrátil s nepořízenou do Hongkongu (v Číně), neuposlechl M'Clure jeho rozkazu, aby se též vrátil, nýbrž pokračoval o své ujmě v plavbě. Dne 5. srpna dospěl ke končině Barrow-ově (Barrow-Point) a vesloval přímo k zemi Bankově, domnívaje se že bude moci plouti drobným ledem ; a však již druhého dne pozoroval, že se octnul v ledě polárním, jenž se tu od jiho-západu k severu co nepřehledná rovina prostíral. Jen s velkým namáháním vyprostil se M'Clure z ledu a plul pak dále podle břehu, kdežto se sešel s rozličnými kmeny eskimáckými, s nimiž rozmlouval pomocí jejich tlumočníka Měřčinka, Srba hornolužického, kazatele k nim vyslaného od obce Ochranovské. Ačkoli pak všickni tyto kmenové vedli obchod v kožích s rusko-americkou společností, nespatriil žádný z nich nikdy Evropana ; vedli totiž obchod svůj, dodávajíce každý kmenu západnějšímu zboží a taktéž ruské zboží dostávající. U končiny Warren-ovy byli přijati s mnohými znameními nepřátelství; teprve po dlouhém jednání podařilo se Měřčinkovi zjednati dorozumění s tamějšími Eskimáky. Avšak ani oni neviděli nikdy Evropana, aniž vedli jaký obchod s Eskimáky nad Mackenziem, pravíce že se varují bělochův a zboží jejich, poněvadž prý jiní kmenové eskimáčtí byli od bělochův šizeni zlou vodou (kořalkou), po kteréž prý mnozí hynou aneb rozum trátí. Tlumočník Měřčink spatřiv na náčelníku kovový knoflík, tázal se ho, jak tuto ozdobu obdržel, i praveno mu, že od bělochů, kteří přišedše sem se společností byli od divochů pobiti. O době této vraždy nebylo lze něčeho jistého se dovědět ; náčelník jsa tázan odpověděl, že „lonského roku, ale že snad ještě když byl dítětem.“ M'Clure domnívaje se, že by to mohl býti Franklin, vyšetřil dvě chyže, které prý oni bělochové vystavěli, ale byly již staré a sešlé a nemohly tedy pocházeti od Franklina.

Zatím se chýtil srpen ke konci, a M'Clure chtě ještě před zimou dáti o sobě zprávu společnosti hudsonské, plul ve člunu k mysu Bathurstu, kdežto našel tři sta Eskimáků. Náčelník jejich, člověk

rozumný, ochotně se uvázal dodati písemní zprávu společnosti hudsonské ; ukázalo se však, že není v neposředním spojení a žeby zpráva musila jíti trojí rukou, než by se dostala společnosti.

Vyjednav co chtěl s náčelníkem, jal se M'Clure rozdávat dary, k čemuž se ženy eskimácké tak tlačily, že musili plavci vstoupiti na člun; i tam se hrnuly zvědavé a obdivovaly se náramně všelikým věcem, ponejprvé tu spatřeným, zvláště obrazům a zrcadlům. Tlumočník Měřčink se jim tak líbil, že náčelník mu nabídl patnáctiletou dceru svou za manželku. Kmen ten byl vůbec dobře rostlý, čistotný a rozumný ; mimo několik železných hrnců není tu nalezeno žádné evropské zboží.

Plující dále obrátili se u mysu Parry k severu, opustivše břeh; 6. září spatřili před sebou na severu velmi vyvýšenou zemi, ku kteréž 7. dospěli a sice u mysu jižního, 1000 stř. vysokého, jež M'Clure nazval *Hlavou Nelsonovou*. Vystoupiv na zemi uvázal se v ni ve jménu královny Viktorie a nazval ji *zemí Baringovou*, ke cti prvního lorda admirality (ministra věcí námořských). S vrchu asi 500 stř. vysokého přehlédli kus země porostlé samým mechem; pluli pak- dále až do 9. září podle samého břehu východního, ana tu najednou se prostřela veliká země s vysokými vrchy, sněhem zbělenými, kdežto roviny byly posud bez sněhu. M'Clure nazval kraj ten *zemí prince Alberta* a pokračoval u plavbě mezi ostrovem Baringovým a zemí touto k severu, jsa té naděje, že najde průjezd do moře polárního. Byl již jenom 18 mil vzdálen ode dráhy Barrow'ovy, doufaje že s příznivým větrem tam ještě před zimou dorazí. V té však naději jest sklamán ; vítr se obrátil a led pořád se množící proměnil se zponenáhla ve tvrdou hráz. Nezbyvalo než pomysleti na přezimování, a M'Clure nehroze se nijakého nebezpečství zůstal zde u země prince Alberta. Ač pak počásí již mrazivé bylo, podnikl ještě téhož roku cestu na saních k vypátrání dráhy Barrow-ovy ; 21. října nastoupil ji s osmi druhy a pokračuje stále k severovýchodu dorazil 26. šťastně ku břehu dráhy té, a — průjezd severo-západní byl objeven. Neboť sem do dráhy Barrow-ovy vniklo se strany evropské již mnoho plavců, M'Clure pak dorazil sem právě opačnou cestou ode dráhy Behringovy, tedy s asijské strany.

Dne 31. října byl M'Clure již opět na lodi své, ze které učinili výlet na zemi prince Alberta, i nalezše tam stádo mošusových volů přinesli s sebou 1296 liber masa na loď. Tím se ukončily podniky r. 1850. Zimu trávili zdravě a vesele, aniž utrpěli jaké škody. V březnu činil pak M'Clure přípravy k další cestě. Aby si pojistil potravu i v tom případě, kdyby jeho loď ledem se rozbila, dal uložit zásoby na tři měsíce na ostrově Princess Royal; potom vyslal tři tlupy svých lidí, aby vypátrali okolní země. Poručík Cresawell, jenž byl poslán k severozápadu, vyměřil 17 mil břehu a přesvědčil se, obzíraje kraj s výšiny 1000 stř., že *ostrov Baringův jest částí země Bankovy*. M'Clure sám vypraviv se k jihovýchodu země Bankovy poznal tam Eskimáky tak bystré, že mu poznamenali na jeho mapě na pravém místě pět ostrovů této krajiny, kteréž na ní scházely, o nichž ale M'Clure již věděl; mluvili nářečím Eskimáků labradorských, znali měď, ale železo jim bylo zcela neznámé. Vůbec poznal M'Clure zemi Bankovu za nejurodnější část severu; bylot' tu ptactva všeho druhu, jakož i zajícův a sobův. Prohledavše ji však na všechny strany, nenalezli ničehož, co by na Franklina

ukazovalo, a přesvědčili se, že sem nikdy nepřišel. Zatím byla loď výborně opravena a všechno hotovo k další plavbě. Však teprve 23. července lámal se led s hukotem hromovým; uprostřed dráhy povstala hora ledová, která náhle se rozbořivši jedním kusem udeřila v loď a náramnou prudkosti daleko ji vrhla; že však měli před sebou otevřené moře, neutrpěla loď škody nižádné.

Nyní se snažil M'Clure jako minulého roku vniknouti do dráhy Barrow-ovy. Byla však plavba tato velmi zdoluhavá a nebezpečná pro náramné spousty ledu a hustou mlhu, i musili často třeba několik dní státi. Dospěvše konečně 16. srpna až na 6 mil ode dráhy Barrowovy spatřili před sebou pevnou hladinu ledovou a přesvědčili se, že naprosto nemožné plouti dále. Nezbyvalo tedy než vrátiti se nazpět, a plavíce se touž cestou našli moře ve dráze prince Walesského, kde prvé bylo mnoho ledu, zcela bez ledu. Dne 18. září připluli k západnímu konci ostrova Baringova a brali se dále k severu, kdež konec ostrova toho nazvali *mysem prince Alfreda*. Tu však octli se v náramných nebezpečích, uprostřed polárního ledu. I musili se několikrát s lodí usaditi kře ledu, která pak jinými krami vyzdvižena bez mála by loď byla překotila; zvláště 29. září zůstala loď vězeti na kuse ledu, ležícím před ústím veliké řeky, což nejvíce pro blízkost země nebezpečenstvím hrozilo. Tu dal neohrožený M'Clure dělostřelci Kerrovi rozkaz, aby kru tuto prachem rozdrobil, což se i šťastně podařilo. Takto brzo prachu k rozrážení, brzo pily k rozřezání ledu užívaje dospěl 24. září do chobotu na severu země Bankovy, jenž se zdál způsobily býti k přezimování a jež nazval *chobotem Milosti*. Počasí tu bylo bouřlivější než kde loni přezimovali, ač bylo více mírných dnů. Lid mohl téměř každodenně do země si vyjít a po sobech a zajících slíditi, i dostávali třikrát za čtrnácte dní čerstvé maso. Jen v lednu musili po celé tři neděle na lodi zůstat pro čirou tmou; potom však tím horlivěji lovili a na počátku května měli najednou 20 sobů na lodi. Na jaře umínil si M'Clure pustiti se na ostrov Melville, domnívaje se, že tam nalezne ne-li plavce aspoň zprávy od plavcův ostatních. Na tomto ostrově přezimoval totiž r. 1819—20 Parry a to místo bylo ustanoveno od vlády za středisko, kde by se scházeli a zprávy o sobě zůstavovali. Cesta tam trvala pro špatné počasí 18 dní, a nenalezl ničehož než zprávu od kapitána Clintocka, jenž tam minulého roku byl. I M'Clure pozůstavil tu zprávu, ježto následujícího roku vedla k jeho nalezení. Cesta zpět trvala jenom 10 dní a 9. května byl opět na lodi své. Ale letní počasí r. 1852 bylo zcela nepříznivé. Ještě v červnu byly tak tuhé mrazy, že led o čtyry coule stloustl; od konce května až do podzimu se slunce sotva ukázalo, a o další plavbě nebylo ani pomyšlení. Ku konci září byly již opět mrazy, i musili se odhodlati ke druhému přezimování v chobotě Milosti. Tato zima byla však mnohem tužší než 1852; v lednu a únoru bývalo až — 43° R. a — 30° byla prostřední teplota. Zdraví lidu nebylo tak dobré jako 1852, ač přece neumírali, ano jeden důstojník, jenž doma stonal na pakostnici, zde se uzdravil. Na jaře 1853 činil M'Clure přípravy, aby jednu část lidí svých poslal do Anglicka, čehož zásoby potravy den ode dne obývající pilně vymáhaly. M'Clure sám s nejstatnějšími plavci chtěl na lodi zůstat, aby dobrá posud loď nebyla zkažena; kdož zimou nejvíce utrpěli, měli se na člunu dostati k

ústí řeky Mackenzie a odtud po řece té a pevnině americké spěchali do některé tvrze společnosti hudsonské. Uprostřed těchto příprav objevil se najednou jako posel s vyšších krajův poručík Pim z lodi Herald. Kapitán Kellett vyslal totiž na podzim 1852 jedny sáně na ostrov Melville, kdežto nalezena jest zpráva M'Clure-ova a donesena Kellettovi. Poněvadž ale nebylo možné přispěti M'Clure-ovi ještě na podzim 1852, vyslal Kellett na jaře 1853 poručíka Pima s devíti muži na saních, tažených ode psů. M'Clure chtěl sice ještě déle s lidem svým zůstat na lodi své, ale kapitán Kellett zakázal mu to; a M'Clure vrátil se na podzim r. 1854 po cestě více než čtyrleté na lodi „Severní hvězda“ do Anglicku, vykonav nejznamenitější plavbu do moří severních, ježto kdy podniknuta. Ač někteří nepřítelové nechtěli uznati zásluhy M'Clure-ovy, snižujícíce všelijak objevy od něho učiněné, ohlasoval přece parlament anglicky statečnému kapitánu 5000 liber sterl. a tolikéž lidu dohromady. Ostatně objevení toto má důležitost jenom zeměpisní, neboť že by touto cestou měl obchod někdy pustiti se, o tom pro náramné nebezpečnoství dráhy pomysliť nelze.

Poohlédneme-li se ještě jednou po podniknutích, jejichž konečným výsledkem jest nalezení severozápadního průjezdu, obdivovati se musíme především nevyrovnané vytrvalosti podnikatelův. Od více než třiceti let byly všechny pokusy o nalezení dráhy té marné, náramný náklad bez užitku, nejslavnější plavci nadarmo nasazovali veškeren um svůj, a národ anglicky přece neustal ve svém snažení. Jest to ona podivu hodná, ocelová stálost, která již tak veliké věci vyvedla a kterouž národ ten vyniká nade všechny snad národy světa. Jest i jiná stránka podniknutí těchto, jež přítele člověčenstva obdivem a radostí naplňuje. Roku 1492 plul největší plavec všech věků, Kristof Colon, v nejpříznivějším počasí po tiché hladině mořské několik neděl ku předu — a lid jeho se leká, bouří, hrozí smrtí vůdci svému. Tuto pak vidíme, an lid ochotně, radostně následuje vůdce své, nehroze se krutých mrazů a bouří, ani strašně strmících ker ledových, ani v nejnebezpečnějších okolnostech netratí srdce a po tři léta stálého zápasu ani jedním slovem reptavým nepronevěří se vzne-ené povinnosti své! Přístup sem, kdokoli ještě chceš upírati mravní pokrok člověčenstva, pokrok i obecného lidu, a srovnej družinu Kolumbovu s plavci kapitána M'Clure-a!

Optáme-li se ještě jednou po muži, jehož osud zavalil za posledních dob přední příčinu k plavbám do těch pustin ledu, těžce dáti odpověď. Že Franklin zahynul, o tom nyní, po více než desíti letech od jeho odplutí pochybovati nelze; jak a kde, na to nesčíslné výpravy za ním vyslaná neodpovídají; ani zprávy dra. Rae, jenž po severním břehu americkém cestuje našel některé stopy a slyšel divné zprávy o jeho zahynutí, nejsou dost podrobné a hodnověrné. Nejnovější plavec, Američan dr. Kane, jenž r. 1853 plul k severu a vniknův podle břehů gronských dále než kterýkoli předchůdce jeho, poví mnoho zajisté důležitého o své cestě světu, avšak ani on nenalezl nejmenší stopy po Franklinovi.